

SZÓTÁRSZEMLE

Bódi Zoltán

Infoszótár. Informatikai fogalmak eredete, magyarázata és használata

Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2010. 232 p.

Kis Balázs

Angol–magyar informatikai fordítói szótár

Harmadik, javított, bővített kiadás
Bicske: SZAK Kiadó, 2011. 637 p.

A két szótár csupán a feldogozott szakterület tekintetében rokon. Mindkettő az informatikai szaknyelv bemutatására vállalkozik, a célzott felhasználói réteg, a feldolgozás módja és mélysége azonban teljesen eltérő. Bódi mind a viszonylag kezdő szintű, mind a professzionális számítógép-felhasználók számára ismereteket kíván nyújtani az aktuálisan elterjedt angol és magyar nyelvű számítógépes szakkifejezések jelentéséről, esetenként rávilágítva a szakkifejezések eredetére, nyelvhasználati jellemzőire is. Kis Balázs szótára főként az angol informatikai szaknyelvet magyarra fordítóknak kínál segítséget.

Az eltérő célnak megfelelően a két szótárnak mind a makro-, mind a mikrostruktúrája egészen más: Bódi kevesebb, mint félezer szócikket értelmez, magyaráz; Kis szótára angol–magyar szóekvivalensek (esetenként szókapcsolat-ekvivalensek) nagyméretű, közel 27 000 tételes listája.

A szótárak tartalmi különbözőségéből adódóan elkészítésük módja is merőben más volt. Bódi szótára többéves kézi adatgyűjtést és fogalmi elemzést követő, átgondolt értelmezéseket tartalmazó munka. Kis szótára számítógépes módszerek hatékony alkalmazásával állt össze: alapanyaga elsődlegesen a SZAK Kiadó által gyűjtött, angoltól fordított szakkönyvek eredeti és magyar szövegváltozatából létrehozott párhuzamos korpusz; főként

erre támaszkodva állították össze a szócikkeket terminológiakivonatoló szoftver segítségével (az alapkörpuszon túlmenően egyéb forrásokat is használtak).

Bódi szótárában az angol és magyar nyelvű címszavak közös ábécérendben található meg. Ha az angol címszót magyarázza el, megadja a magyar megfelelőjét, ha van ilyen, egyébként elsősorban a magyarázat segít a megértésben, és csupán tippet kapunk az esetleges magyar fordításra. Szerencsés gondolat, hogy az összetartozó fogalmakat – függetlenül a címszavak nyelvtől – közös szócikkben tárgyalja, pl. a *mappa, könyvtár, állomány, file (fájl)* együtt szerepel, az egyes címszavak ábécérendbeli helyén csak utaló szócikk található. Ez a megoldás több szempontból is helyesíthető: egyrészt az informatikai szakkifejezések jelentős része angolul terjedt el (vagy angolul is elterjedt), így nehézkes és értelmetlen lenne eldönteni, melyiküket kezeljük magyar vagy angol nyelvű címszóként; másrészt az egyes címszavak közötti logikai kapcsolatokat világosabban lehet egy szócikken belül elmagyarázni. A szócikkekről általában elmondható, hogy mind informatikai szempontból, mind nyelvészeti szempontból megfelelő információt tartalmaznak, közérthető formában. Egyes szócikkek-nél hiányoltam a címszó különböző jelentéseinek valamivel részletesebb, esetleg példákkal megvilágított magyarázatát (pl. *filter, kulcs-szó*). Mindenképpen helyesíthető, hogy a szerző nem foglal állást a terminológia mindenáron való magyarítása mellett, igyekszik inkább deskriptív, mint preskriptív álláspontot képviselni, ami a korszerű nemzetközi szótárírói gyakorlattal is egybevág. A deskriptív szemlélettel összhangban a szakszavak mellett helyet kapnak szótárában az informatikában használt bizalmasként minősíthető címszavak is (pl. *aksi, doksi*).

Kis Balázs szótárának fő erénye az adatok bősége. Megbízhatóan tükrözi a kiadó által

fordított magyar szakirodalom nyelvét. A szótár alapul szolgálhat egy egységes magyar számítástechnikai szaknyelv kialakításához. Mint ilyen, fokozott felelősséget ró az alapanyagot előállító fordítókra: hiszen amikor így vagy úgy fordítanak le egy újonnan megjelent szakkifejezést, nem pusztán az adott kiadványra érvényes eseti döntést hoznak, hanem egyúttal a további fordításokhoz is mintául szolgálnak.

Külön kiemelő a szótár elkészítéséhez használt párhuzamos korpusz, a terminológiai-kivonatoló szoftver és az az egységes terminológiai adatbázis, amelyet a szakfordítások során folyamatosan karbantartanak. A teljes folyamat mintául szolgálhat egyéb szakterületek egységes terminológiai adatbázisának kiépítéséhez. A könyv megvásárlói hozzáférést kapnak a folyamatosan karbantartott online változathoz is.

Mindkét szótár megfelel az általa kitűzött célnak: míg Bódi szótára lényegében kortól és előképzettségtől függetlenül bárki számára kifejezetten érdekes és hasznos, élvezettel forgatható olvasmányos kézikönyv, Kis szótára a számítástechnikai szakfordítók számára nélkülözhetetlen, korszerű segédeszköz.

Pajzs Júlia

Benő Attila (szerk.)

Román–magyar kulturális szótár

Sepsiszentgyörgy: Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, 2009. 196 p.

Miközben, egy kis vajúdas után, a poszt-posztmodern irodalomtudomány a kultúrátudományban találta meg az üdvözítő megoldást, várható volt, hogy a „kultúrátudományosodás” más humántudományok terén is (pl. nyelvtudomány, lexikográfia) hódító útjára indul. A *Cultural Studies* vagy *Kulturwissenschaft* (a franciák jellemző módon le sem fordították, hanem az angol elnevezést használ-

ják) eredetileg valamikor a hatvanas években az akadémiai tudományosság (akadémiai kultúra?) ellenében jött létre, azzal a céllal, hogy az elhanyagolt vagy az intézményesült kutatási területeken kívül eső kulturális jelenségeket is (populáris kultúra, giccs, a különféle kisebbségek és marginalizált csoportok kultúrája, a kultúra és a hatalom viszonya stb.) a tudományos értelmezések tárgyává tegye. A kultúrátudományok divatosodásának kétségkívül értékes hozadéka az, hogy az emberi tevékenységnek az akadémiai tudományosság által valóban kissé elhanyagolt területei kerültek ismét a figyelem középpontjába. Ugyanakkor ezen a ponton a legsérülékenyebb is az új elmélet. Mert ha például azt mondjuk, hogy nem(csak) irodalom-, hanem kultúrátudomány, vagy hogy nem(csak) román–magyar, hanem román–magyar kulturális szótár, akkor egyrészt hihetetlenül kitágítottuk értekezésünk tárgyát (hisz mi az, ami nem a kultúra része?), másrészt teljesen nyilvánvaló, hogy nincs akkora terjedelmű könyv vagy szótár, melybe bármely kultúra teljes leírása beleférne. Tetszetős kijelenteni, hogy egy kulturális szótár szerkesztője a kultúrát a lehető legtágabban értelmezi, ahogy azt a jelen szótár esetében Benő Attila is írja az előszóban: a kulturális szótárak „a népi tárgyi és szellemi műveltségtől a szubkultúrákon keresztül az elit kultúráig, és ugyanakkor reprezentatív neveket, fogalmakat vesznek számba egy-egy etnikai közösség kultúrája szimbólum értékű elemeinek megragadása céljából” (3). Egyszóval mindent. Csakhogy ebből a mindemből egy 196 oldalas, egyszerű nyelvezetű könyvet kell írni, és ez óhatatlanul válogatással jár. A kulturális szótár tehát valójában az egyik legsubjektívebb műfaj, és egy adott kultúrából azokat az elemeket tartalmazza, amelyeket a szerző vagy a szerkesztő érdemesnek tart a kiválasztásra. Nem véletlen, hogy az eddig megjelent magyar vonatkozású kulturális szótárak (Bart István: angol–magyar, uő: amerikai–magyar, Györfly Miklós: német–magyar, Ádám Péter: francia–magyar, Sztanó László: olasz–magyar) mind egyszerű művek (ennek a recen-